

YLES
BYGDS
VERKET

FAKTA

Om Sveriges gles-
och landsbygder

INNEHÅLL

Vad är gles- och landsbygd?

Glesbygdsverkets definition	3
Karta gles- och landsbygder	4

Befolkning

Befolkning och befolkningsförändring, landet	5
Befolkning och befolkningsförändring, län	6
Könsfördelning	8
Åldersfördelning	9
Flyttningar	10

Sysselsättning

Andel förvärvsarbete	12
Små företag	14

Utbildning

Avstånd till grundskolor	16
Utbildningsnivåer	18

Service

Dagligvarubutiker	20
Apoteksombud	22
Akut omhändertagande	23

Vad är gles- och landsbygd?

Det finns ingen allmänt vedertagen definition av vad som är landsbygd och vad som är glesbygd.

Glesbygdsverket har en definition som har existerat sedan 1996. Den grundar sig på möjligheten att nå service och arbete. Andra vanliga definitioner finns på www.glesbygdsverket.se.

Glesbygdsverkets definition

- *Glesbygder* är områden med mer än 45 minuters bilresa till närmaste tätort med fler än 3 000 invånare, samt öar utan fast landförbindelse.
- *Tätortsnära landsbygder* är områden som finns inom 5 till 45 minuters bilresa från tätorter med fler än 3 000 invånare.
- *Tätorter* är orter som har fler än 3 000 invånare. Till tätorter räknas även området inom 5 minuters bilresa från tätorten.

Fyra regioner

Det finns många gemensamma drag mellan gles- och landsbygder i olika delar av landet, men det finns också stora skillnader.

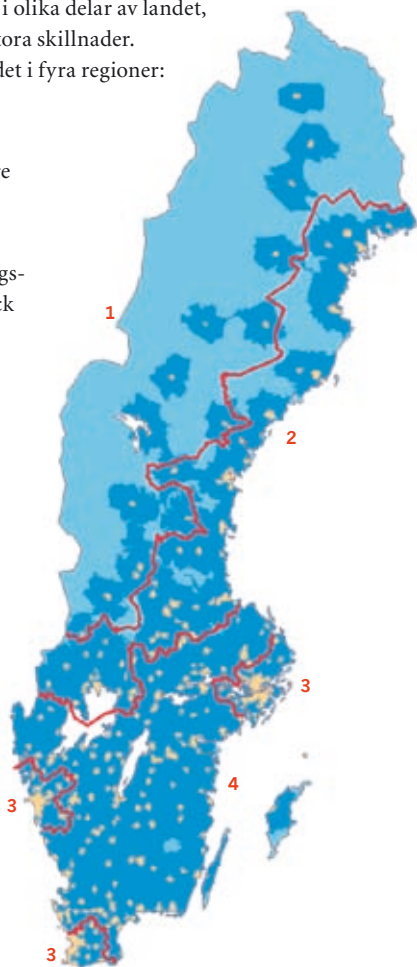
Därför delar vi in landet i fyra regioner:

- *Skogslänens inland*
är de områden som ingick i EU:s tidigare Mål 6-område.
- *Skogslänen övrigt*
är de områden i skogslänen som inte ingick i EU:s tidigare Mål 6-område.
- *Storstadsregionerna.*
- *Övriga Sverige.*

Gles- och landsbygd enligt Glesbygdsverket

- Glesbygd
- Tätortsnära landsbygd
- Tätort

- 1** Skogslänens inland
- 2** Skogslänen övrigt
- 3** Storstadsregionerna
- 4** Övriga Sverige

Befolkning i landet

Enligt Glesbygdsverkets definition bor 21,6 procent av landets befolkning i tätortsnära landsbygd. 2 procent bor i glesbygd, de flesta i *skogslänens inland*. Att det alls finns glesbygdsbefolkning i *storstadsregionerna* förklaras av att de som bor på öar utan fast landförbindelse räknas som glesbygdsbor.

Befolkning år 2006 per region och områdestyp. Andel av rikets befolkning.

Regioner	Glesbygd		Tätortsnära landsbygd		Tätort	
	Totalt	%	Totalt	%	Totalt	%
Skogslänens inland	101 598	1,1	83 127	0,9	159 682	1,8
Skogslänen övrigt	32 316	0,4	409 279	4,5	973 842	10,7
Storstadsregionerna	27 501	0,3	330 827	3,6	3 218 622	35,3
Övriga Sverige	17 497	0,2	1 145 918	12,6	2 613 048	28,7
Riket	178 912	2,0	1 969 151	21,6	6 965 194	76,4

Befolkningsförändring i landet

Sedan mitten av 1990-talet har befolkningen i glesbygdsområdena fortsatt att minska samtidigt som tätortsområdena fortsatt att öka. *Skogslänens inland* har haft den största befolkningsminskningen, procentuellt sett. *Storstadsregionerna* har haft befolkningsökning i alla områdestyper.

Befolkningsförändring 1999-2006 per region och områdestyp.

Regioner	Glesbygd		Tätortsnära landsbygd		Tätort		Totalt	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Skogslänens inland	-10 063	-9,0	-5 580	-6,3	-2 747	-1,7	-18 390	-5,1
Skogslänen övrigt	-3 616	-10,1	-12 936	-3,1	5 083	0,5	-11 469	-0,8
Storstadsregionerna	1 288	4,9	28 520	9,4	183 795	6,1	213 603	6,4
Övriga Sverige	-941	-5,1	-12 458	-1,1	81 486	3,2	68 087	1,8
Riket	-13 332	-6,9	-2 454	-0,1	267 617	4,0	251 831	2,8

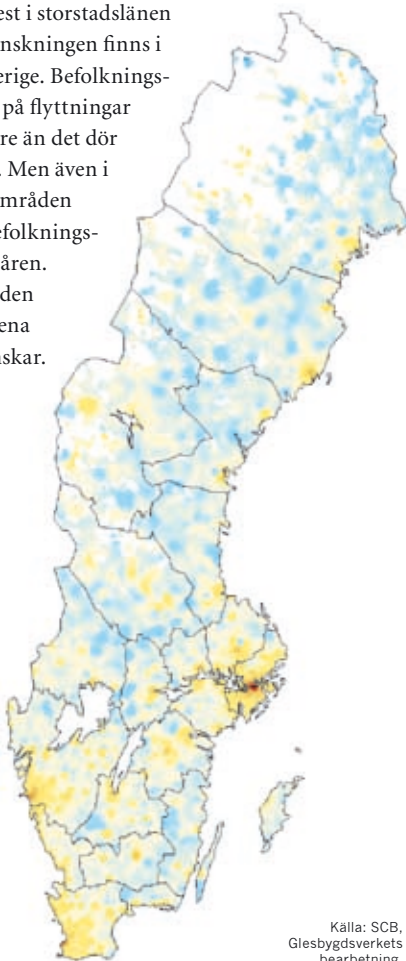
Källa: SCB, Glesbygdsverkets bearbetning.

Det finns stora variationer mellan länen – se nästa uppslag. På www.glesbygdsverket.se kan du läsa om variationerna på kommunnivå.

Befolkning i länen

Befolkningen ökar mest i storstadslänen medan den största minskningen finns i skogslänen i norra Sverige. Befolkningsförändringarna beror på flyttningar och på att det föds färre än det dör i stora delar av landet. Men även i glesbygder finns det områden som haft en positiv befolkningsutveckling de senaste åren. Likaså finns det områden inom storstadsområdena där befolkningen minskar.

Befolkningsutveckling
2001-2006.

Källa: SCB,
Glesbygdsvverkets
bearbetning.

Befolkning år 2006 per län och områdestyp samt befolkningsförändring under 2006.

Län	Förändring under 2006			Befolkning 2006		
	Glesbygd	Tätortsnära landsbygd	Tätort	Glesbygd	Tätortsnära landsbygd	Tätort
Stockholms län	74	1 643	26 442	8 994	108 300	1 800 810
Uppsala län	-16	29	1 911	1 240	100 963	217 722
Södermanlands län	5	-5	1 204	79	73 541	189 479
Östergötlands län	-37	402	1 298	731	92 585	324 650
Jönköpings län	-15	-594	1 969	749	96 438	234 352
Kronobergs län	1	28	1 163	334	77 089	102 212
Kalmar län	-72	-702	606	2 163	92 542	139 071
Gotlands län	-180	-83	72	9 906	23 563	23 828
Blekinge län	-11	-320	1 071	619	47 590	103 227
Skåne län	-7	671	14 372	546	201 525	982 429
Hallands län	0	896	2 095	4	106 879	181 976
Västra Götalands län	-21	15	9 835	19 480	342 387	1 176 417
Värmlands län	18	-440	623	3 996	82 783	186 710
Örebro län	-14	-328	1 251	106	72 686	202 238
Västmanlands län	2	101	629	47	47 629	200 813
Dalarnas län	-88	-578	622	10 029	85 754	179 928
Gävleborgs län	-84	-663	406	3 713	97 635	174 305
Västernorrlands län	-334	-456	1 032	8 792	70 012	165 174
Jämtlands län	-213	120	85	36 989	32 213	57 818
Västerbottens län	-611	191	349	42 350	64 243	150 988
Norrbottnens län	-309	-13	468	28 045	52 794	171 047
Riket	-1 912	-86	67 503	178 912	1 969 151	6 965 194

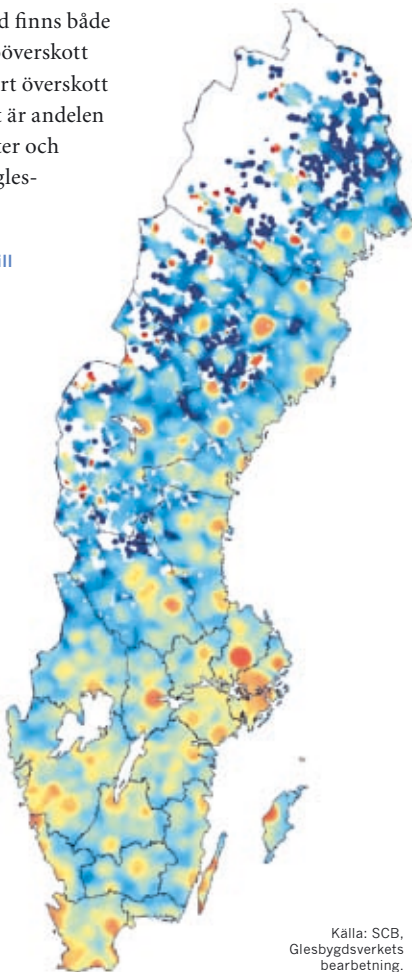
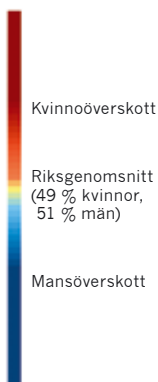
Källa: SCB, Glesbyggsverkets bearbetning.

På www.glesbyggsverket.se finns kartläggningar av inflyttningsrika bygder.

Könsfördelning

I norra Sveriges inland finns både områden med kvinnoöverskott och områden med stort överskott av män. Generellt sett är andelen kvinnor högre i tätorter och andelen män högre i gles- och landsbygder.

Antal män i förhållande till antal kvinnor 20-64 år.
Medelvärde 2000-2005.

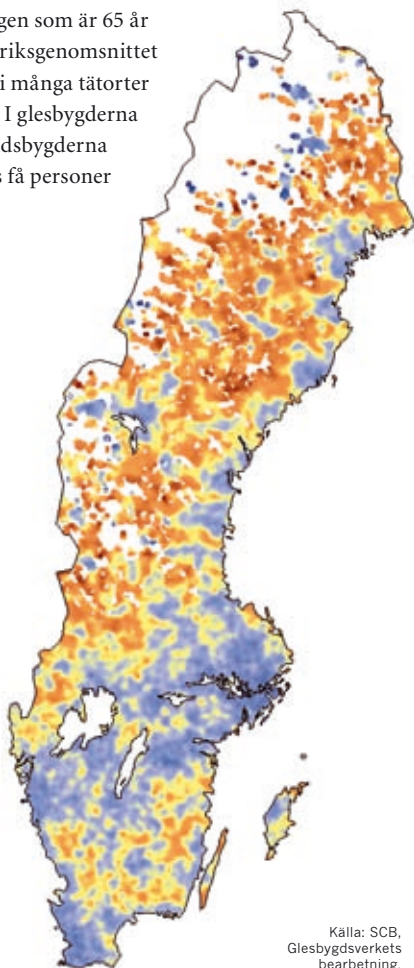

Källa: SCB,
Glesbygdsverkets
bearbetning.

Åldersfördelning

Andelen av befolkningen som är 65 år och äldre är högre än riksgenomsnittet både i glesbygder och i många tätorter i en stor del av landet. I glesbygderna och de tätortsnära landsbygderna bor det förhållandevis få personer som är 20-29 år.

**Befolkningsandel
över 65 år 2006.**

Källa: SCB,
Glesbygdsvverkets
bearbetning.

På www.glesbygdsvverket.se
kan du se befolkningspyramider
för gles- och landsbygder.

Flyttningar i landet

Flyttlassen går både till och från städerna och det är stora skillnader på hur olika åldersgrupper flyttar. De flesta som flyttar från gles- och landsbygder är ungdomar som ska utbilda sig.

I de tätortsnära landsbygderna är det fler i familjebildande åldrar som flyttar in än ut. På samma sätt är det i glesbygderna bland personer i åldern 50-65 år, som ofta söker sig tillbaka till sina barndomstrakter.

Ungdomar (20-29 år) är den grupp som är mest benägen att flytta och kvinnorna är mer rörliga än männen.

In- och utflyttningar per kön, områdestyp och åldersklass 2006.

Kvinnor	Glesbygd			Tätortsnära landsbygd			Tätort		
	Till	Från	Netto	Till	Från	Netto	Till	Från	Netto
0-15	530	536	-6	9 180	8 517	663	22 664	23 321	-657
16-19	194	420	-226	2 952	5 953	-3 001	12 391	9 164	3 227
20-29	910	1 324	-414	14 042	16 656	-2 614	72 803	69 775	3 028
30-39	486	490	-4	9 035	6 949	2 086	27 484	29 566	-2 082
40-49	378	385	-7	5 654	6 034	-380	13 656	13 269	387
50-64	612	435	177	6 486	6 041	445	14 018	14 640	-622
65-	334	454	-120	3 223	5 191	-1 968	9 962	7 874	2 088
Totalt	3 444	4 044	-600	50 572	55 341	-4 769	172 978	167 609	5 369

Män	Glesbygd			Tätortsnära landsbygd			Tätort		
	Till	Från	Netto	Till	Från	Netto	Till	Från	Netto
0-15	531	532	-1	9 304	8 701	603	23 311	23 913	-602
16-19	169	309	-140	2 378	4 156	-1 778	8 861	6 943	1 918
20-29	797	1 294	-497	12 096	16 844	-4 748	67 305	62 060	5 245
30-39	532	548	-16	10 126	7 551	2 575	33 490	36 049	-2 559
40-49	451	419	32	6 119	6 066	53	16 125	16 210	-85
50-64	709	458	251	7 028	6 285	743	14 308	15 302	-994
65-	355	382	-27	2 984	4 284	-1 300	7 852	6 525	1 327
Totalt	3 544	3 942	-398	50 035	53 887	-3 852	171 252	167 002	4 250

Totalt	Glesbygd			Tätortsnära landsbygd			Tätort		
	Till	Från	Netto	Till	Från	Netto	Till	Från	Netto
0-15	1 061	1 068	-7	18 484	17 218	1 266	45 975	47 234	-1 259
16-19	363	729	-366	5 330	10 109	-4 779	21 252	16 107	5 145
20-29	1 707	2 618	-911	26 138	33 500	-7 362	140 108	131 835	8 273
30-39	1 018	1 038	-20	19 161	14 500	4 661	60 974	65 615	-4 641
40-49	829	804	25	11 773	12 100	-327	29 781	29 479	302
50-64	1 321	893	428	13 514	12 326	1 188	28 326	29 942	-1 616
65-	689	836	-147	6 207	9 475	-3 268	17 814	14 399	3 415
Totalt	6 988	7 986	-998	100 607	109 228	-8 621	344 230	334 611	9 619

Studera in- och utvandring till regioner och områdestyper närmare på www.glesbygdsverket.se.

Andel förvärvsarbetande

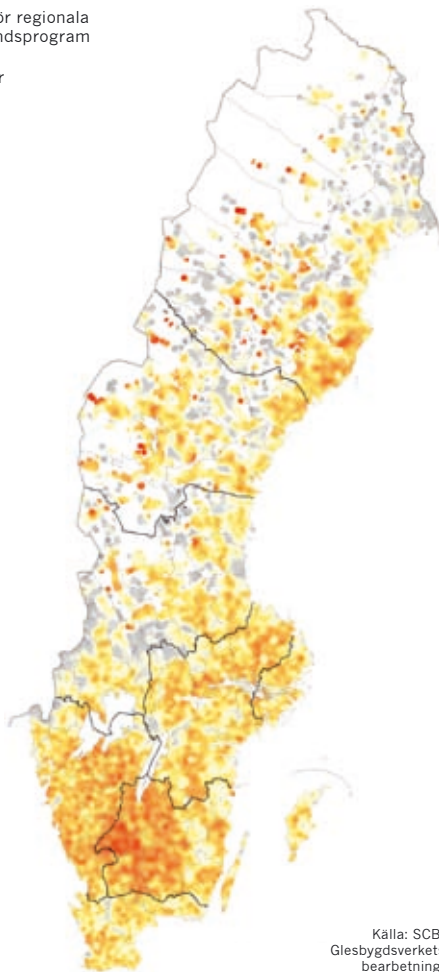
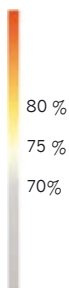
Runt nio procent av alla sysselsatta i Sverige finns i funktionella analysregioner, FA-regioner, som kännetecknas av gleshet, långa avstånd och litet befolkningsunderlag. Utvecklingen i dessa arbetsmarknader har under lång tid varit negativ, men under början av 2000-talet har utvecklingen förbättrats.

Områden där befolkningen har hög sysselsättning kan finnas i alla delar av Sverige, även i gles- och landsbygder. Till exempel har Sorsele FA-region en sysselsättning på 80 procent. Skillnaderna inom regionerna är ofta stora, vilket kartan på nästa sida visar.

Andel sysselsatta av befolkningen 20-64 år, 2005.

— Regioner för regionala
strukturfondsprogram

— FA-regioner

Källa: SCB,
Glesbygdsvverkets
bearbetning.

Små företag

Företag startas och verkar i hela landet. Även om skillnader finns mellan regionerna är små företag generellt sett vanligare i glesbebyggda områden. Andelen mikroföretag (upp till nio anställda) och i synnerhet andelen soloföretag (utan anställda) är betydligt högre i landsbygdsområden än i tätortsområden.

Skillnader i småföretagsstruktur 2003 mellan landsbygd och tätorter.

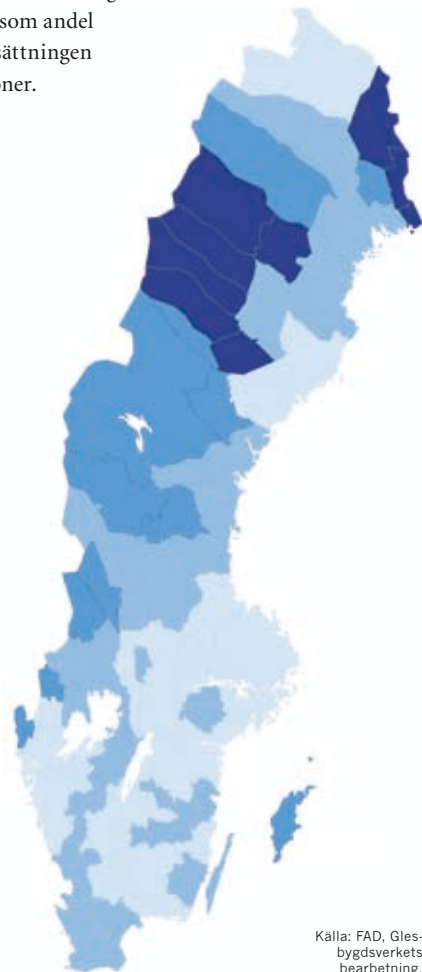
Andel (%)	Landsbygd	Tätort
Andel soloföretag ^a	65	48
Andel mikroföretag ^a	94	85
Andel sysselsatta i mikroföretag ^b	44	25

Anmärkning: a = i förhållande till totala antalet företag; b = i förhållande till det totala antalet sysselsatta i småföretagssektorn (1-49 anställda).

Småföretagens betydelse för sysselsättning.

Kartan visar sysselsatta i företag med 1-9 sysselsatta som andel av den totala sysselsättningen 2003, efter FA-regioner.

Procent

Källa: FAD, Glesbygdsvverkets bearbetning.

Avstånd till grundskolor

Under de senaste åren har många kommuner tvingats till diskussioner om nedläggning av skolor. Detta beror på låga födelsetal i kombination med dålig ekonomi i dessa kommuner.

Barnfamiljer väljer i högre utsträckning än andra att flytta till landsbygder, och närhet till skola är en av de faktorer som kanske mest påverkar valet av bostadsort. Under 2006 hade närmare ett tusen elever i Sveriges gles- och landsbygder mer än två mils resa till skolan och cirka 250 av dessa hade mer än tre mil. Detta är en vardagssituation som enbart gäller för barn i glesbygdsområden.

Utvecklingen av antalet grundskolor 2002-2006.

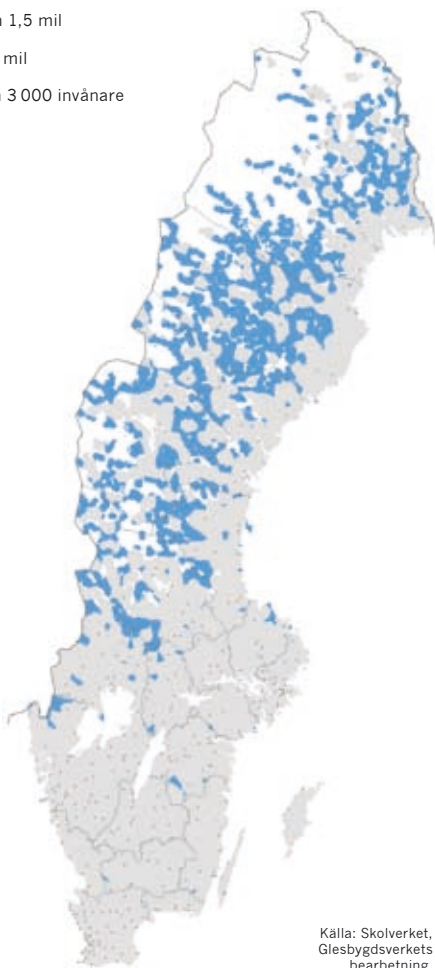
Områdestyp	2002		2005		2006		Förändring 2002-2006	
	Antal skolor	varav små skolor	Antal skolor	varav små skolor	Antal skolor	varav små skolor	Skolor totalt	varav små skolor
Glesbygd	248	133	220	114	217	120	-31	-13
Tätortsnära landsbygd	1 577	348	1 486	416	1 466	445	-111	97
Tätort	3 320	433	3 250	370	3 237	376	-83	-57
Riket	5 145	914	4 956	900	4 920	941	-225	27

Källa: Skolverket. Glesbygdsverkets bearbetning.

På www.glesbygdsverket.se finns även statistik som visar tillgänglighet till närmaste skola för elever i årskurs 1-6.

Områden med avstånd längre än 1,5 mil till skolor med elever i årskurs 1-6 år 2006.

- Avstånd längre än 1,5 mil
- Avstånd max. 1,5 mil
- Tätorter större än 3 000 invånare
- Länsgräns

Källa: Skolverket,
Glesbygdsverkets
bearbetning.

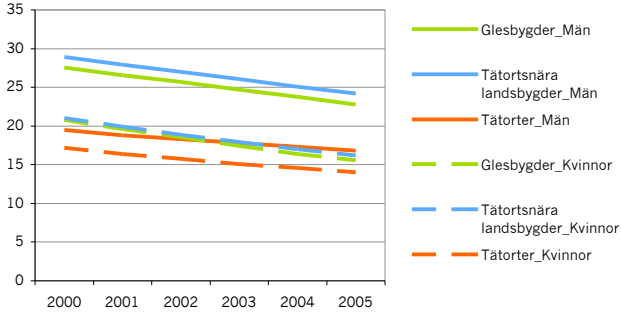
Utbildningsnivåer

De som bor i gles- och landsbygder har generellt sett lägre utbildning än de som bor i tätorter. Likaså har kvinnor högre utbildning än män. Skillnaden mellan stad och land minskar när det gäller lågutbildade, däremot ökar skillnaden mellan kvinnor och män. Det gäller för hela landet.

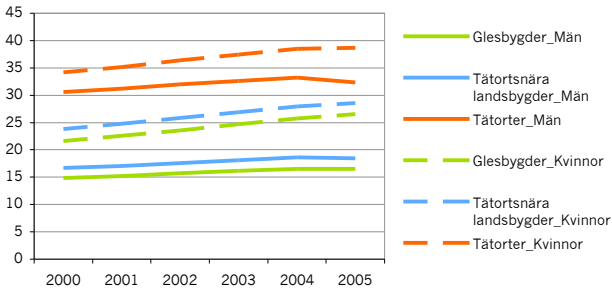
När det gäller andelen högutbildade ökar skillnaderna mellan stad och land. Även skillnaderna mellan kvinnor och män ökar. Det gäller för hela landet, men tendensen är kraftigare i gles- och landsbygder.

Personer med högst förgymnasial utbildning fördelade på glesbygder, tätortsnära landsbygder och tätorter. Åren 2000-2005. Kvinnor respektive män 20-64 år.

Personer med eftergymnasial utbildning fördelade på glesbygder, tätortsnära landsbygder och tätorter. Åren 2000-2005. Kvinnor respektive män 20-64 år.

Källa: SCB, Glesbygdsvverkets bearbetning.

Dagligvarubutiker

Under 2007 minskade antalet dagligvarubutiker i landet med 162, en något lägre nedgång än året innan. Under hela perioden 1996 till 2007 minskade antalet dagligvarubutiker i landet med 20 procent. Under den perioden har också butiks nätet omstrukturerats kraftigt, och antalet stormarknader utanför stadskärnorna ökat med över 50 procent.

Den största minskningen av antalet butiker har skett i gles- och landsbygdsområden.

Antalet dagligvarubutiker per områdestyp och region 1996-2007.

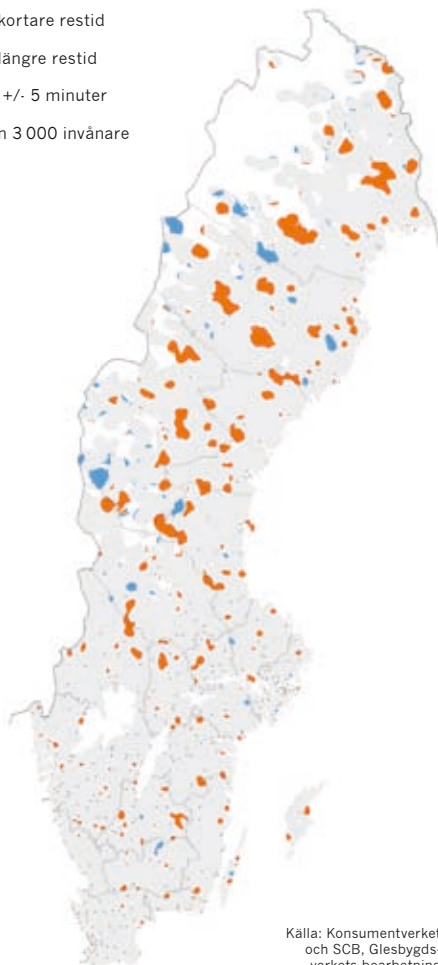
Områdestyp	1996	2006	2007	Förändr. 1996-2007	
				Antal	%
Glesbygd	494	388	372	-122	-24,7
Tätortsnära landsbygd	2 044	1 457	1 397	-647	-31,7
Tätort	4 631	4 130	4 044	-587	-12,7
Riket	7 169	5 975	5 813	-1 356	-18,9

Antal dagligvarubutiker per butiksform 1996-2007.

Butiksform	1996	2006	2007	Förändr. 1996-2007	
				Antal	%
Butiker minst 400 m ²	1 964	1 976	1 997	33	1,7
Stormarknad min. 2500 m ²	76	106	116	40	52,6
Butiker minst 800 m ² ej stormarknad	847	824	831	-16	-1,9
Butiker 400-799 m ²	1 071	1 046	1 050	-21	-2,0
Övriga dagligvarubutiker	3 051	1 152	1 100	-1 951	-63,9
Service- och trafikbutiker	2 124	2 836	2 716	592	27,9
Servicebutiker	1 084	1 402	1 344	260	24,0
Trafikbutiker	1 040	1 434	1 372	332	31,9
Övriga	0	11	0	0	0
Totalt	7 169	5 975	5 813	-1 356	-18,9

Områden med ökad respektive minskad tillgänglighet till närmaste dagligvarubutik 2002-2007.

- Minst 5 minuter kortare restid
- Minst 5 minuter längre restid
- Förändring inom +/- 5 minuter
- Tätorter större än 3 000 invånare
- Länsgräns

Källa: Konsumentverket
och SCB, Glesbygds-
verkets bearbetning

Avstånd till apoteksombud

Antalet apotek och apoteksombud har under de senaste åren inte minskat mycket, även om vissa nedläggningar har skett.

I landets gles- och landsbygdsområden är dock avstånden till apotek ofta betydligt längre än i städer.

Framför allt i inlandslänen är avstånd på 30 till 40 minuters bilresa vanligt. Apotekets ”partner”, de så kallade apoteksombuden, blir därför särskilt viktiga i dessa områden.

Förbättring av tillgänglighet till läkemedel med hjälp av apoteksombud 2006.

- Tillgänglighet förbättras med minst 10 minuter med hjälp av apoteksombud
- Tillgänglighet förbättras med hjälp av apoteksombud
- Apotek är närmast
- Tätort större än 3 000 invånare
- Länsgräns

Ta även del av utvecklingen av antalet apotek och apoteksombud på www.glesbygdsverket.se

Källa: Apoteket AB, Glesbygdsverkets bearbetning.

Akut omhändertagande

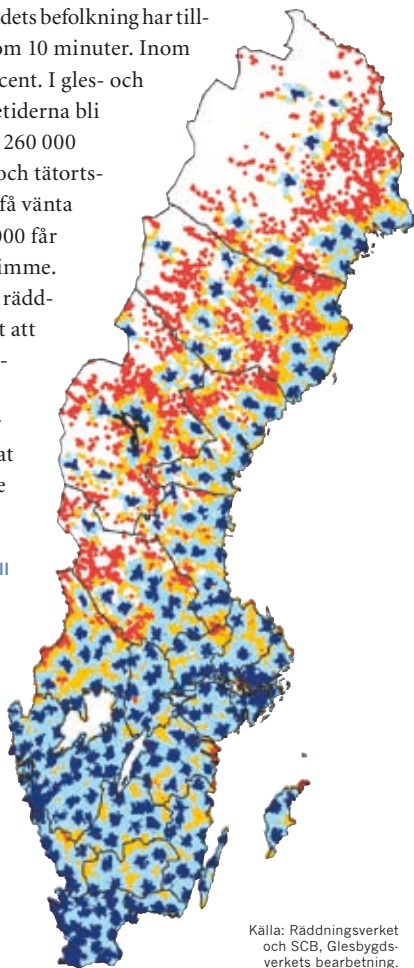
Drygt 80 procent av landets befolkning har tillgång till ambulans inom 10 minuter. Inom 20 minuter nås 97 procent. I gles- och landsbygder kan väntetiderna bli betydligt längre. Över 260 000 personer i glesbygder och tätortsnära landsbygder kan få vänta över 20 minuter – 50 000 får vänta mer än en halvtimme. I vissa kommuner har räddningstjänsten i uppgift att hjälpa till vid akut omhändertagande.

35 000 personer bor över 20 minuter, räknat i körtid, från närmaste brandstation.

Tillgänglighet i minuter till ambulansstationer 2006.

Avstånd i tid

- 30 minuter eller mer
- 20-30 minuter
- 10-20 minuter
- 0-10 minuter

Källa: Räddningsverket och SCB, Glesbygdsverkets bearbetning.

Vad räknas som gles- och landsbygd? Hur många bor här och vilka flyttar hit? Hur lång väg har barnen till skolan? Fortsätter nedläggningen av livsmedelsbutiker? Det är några exempel på frågor som får svar i de korta fakta om Sveriges gles- och landsbygder som presenteras i denna broschyr.

Mer fakta om utvecklingen i Sveriges gles- och landsbygder finns i Glesbygdsverkets årsböcker som kan beställas kostnadsfritt eller laddas ner på www.glesbygdsverket.se.

På webbplatsen finns dessutom mer fakta, statistik och kartor.

GLES
BYGDS
VERKET

Box 3044, 831 03 Östersund
BESÖKSADRESS Fyrvallavägen 1
TELEFON 063-57 67 00

www.glesbygdsverket.se